

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvcvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

12. Vtrum gratia Christi potuerit augeri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

A Nota hic, quod ly in humana natura, determinat subiectum necessitatis, non extensisio[n]is hoc est, quia Christus est vniuersale principium gratificationis, humanae necessitatis est: nam causa necessitatis ad habendum Christum principium gratificationis, humana natura est. Sed licet necessitas ex humana occasionem sumperit natura, extenditur tamen hoc principium non solum ad homines, sed ad Angelos, ut infra patet; ita q[ui] Christus est vniuersale principium gratificationis etiam Angelorum, extensis.

Glo. interli.
caris sup
nia dedit in
manus eius.

Glo. artib.
Tradit. in
Ierusalem
mod. 10.

J In responsione ad secundum eiusdem articuli, perfice, quod gratia habitualis Christi habet effectum infinitum ob duplificem (vt dicunt in litera) cauam. Hinc enim habes & meritos & satisfactiō[n]em Christi infinitatem habere.

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit: primò, quomodo verum sit, quod gratia cuiuslibet singularis persona habeat quantitatem alterius rationis a quantitate gratiae Christi: secundò, quomodo verum sit, quod gratia cuiuslibet singularis personae sit velut virtus particularis, & gratia Christi velut virtus vniuersalis. Et est ratio vtriusque dubii: quia gratia est eiusdem speciei specialissima in quacumque sit creata, ut patet de charitate. Impossibile est autem, quod in una specie specialissima innenatur ure tanta diversitas, ut unum illius individuum sit virtus vniuersalis, & alterum particularis, cum virtus vniuersalis & particularis, loquendo per se, distinguantur ad minus specie, ut patet inductio[n], & concinuit ratione ex diversitate actuum propiorum, virtus vniuersalis & virtus particularis.

¶ Ad hoc dicitur, quod gratia habitualis Christi (de qua est sermo) & aliorum, licet sit eiusdem speciei specialissima, quo ad essentiam, est tamen diuerarum rationum quantum ad modum essendi. Est siquidem gratia in Christo, ut in toto ad euentus ipsum secundum se, est autem in omnibus alijs, ut in paribus inadequat ipsi secundum se gratia. Et propterea est in Christo, ut in subiecto & principio vniuersali gratia, in alijs vero ut in particulariter participabut. Et ideo quantumcumque crescat aliorum gratia, numquam perueniet ad quantitatem intentiam suam, uel extensu[m] gratiae Christi.

¶ Et ut hec doctrina facilius intelligatur, dicimus sub exemplo. Calor eiusdem est in se speciei sive in igne, sive in aere, sive in mistis: veruntamen ignis adaequat calorem secundum se, quia tanti, tam extensiue quam intensiue est subiectum caloris, quantum natus est esse secundum se calor. Aer autem sive mistum quodcumque, calorem participat, ita quod statim ut calor in alio quam igne ponit intelligitur, limitatus & deficiens a perfectione, quam natus est calor, secundum se habere, intelligitur: ex hoc enim ipso, quod calor in subiecto inadaequante calorem secundum se ponitur, limitatus ac deficiens ponitur. Et propterea quantumcumque cresceret ponatur calor in tali subiecto inadaequante, numquam perueniet ad quantitatem perfectionis caloris in igne adequato subiecto, eo quod tale augmentum erit si in infinitum ponatur, continebitur, & sicut infra latitudinem subiecti participans, cuius tota latitudo succumbit subiecto adaequato.

¶ Ad propositionem igitur hinc redeundo, dicimus iuxta prius

habitam doctrinam, gratiam habitualem esse in Christo secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsum, & in nullo alio esse gratiam secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsum, & propterea in Christo fuisse gratiam, vt in subiecto to-

minus per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris, in his, quae habent qualitatem vniuersitatis rationis: sed gratia alterius hominis comparatur ad gratiam Christi, sicut quædam virtus particulas ad vniuersalem. Vnde sicut virtus ignis, quantumcumque crescat, non potest adaequare virtutem solidis, ita gratia alterius hominis, quantumcumque crescat, non potest adaequare gratiam Christi.

ARTICVLVS XII.

Vtrum gratia Christi potuerit augeri.

AD DVODECIMVM sic procedit. Videtur, quod gratia Christi potuerit augeri. Omnis enim finito potest fieri additio: sed gratia Christi fuit finita, ut dictum est. * ergo potuit augeri.

¶ 1 Præt. Augmentum gratie fit per virtutem diuinam, secundum illud 2. ad Corinth. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: sed virtus diuina, cum sit infinita, nullo termino coarctatur. ergo videtur, quod gratia Christi potuerit esse maior.

¶ 2 Præt. Luc. 2. dicitur, q[ui] Puer

r. dist. 15. q.
5. art. 1. q. 4.
& dist. 17. q.
2. art. 4. ad 3.
Et 3. dist. 13.
q. 1. art. 2. q.
3. & dist. 18.
art. 5. c. Et
11. a. 1. loc. 2.
princ.

Art. præced.

gratia in se contingit plus tamen vel minus uixiu[m]que mensuram, quæ mensuram est illi Deus. Quo sit, ut quantumcumque quæcumque pura creatura crescat in gratia, numquam peruenire posse ad quantitatem aequali gratiae Christi: sicut numquam pars adaequare potest totum, nisi pars rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quare finitum crescendo non potest adaequare aliquid finitum: quia, scilicet habent quantitates diuerarum rationum penes hoc, quod Christi gratia est uirtus & quantitas vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & uirtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secundum seipsum gratiam: in alijs vero est gratia cum perfectione modificta & menistrata, secundum tale subiectum particolare. Et propterea in Clemen. ad nocturn. de hæret. damnatur error Beguniarum dicentium, hominem in uia posse peruenire ad talem gratiam gradum, ut non posset ultra proficere, eo quod aliter excedi posset gratia Christi. Utrumque enim erroreum esse, ex dictis iam patet, & amplius patet.

¶ Super Questionis 7. Articulum duodecimum.

ET Iulus articuli duodecimi clarus est.

¶ In corpore articuli duo sunt: proponitur siquidem una distinctio, & ponuntur deinde duas conclusiones respondentes questionis. Distinctio est. Formam suscipientem magis & minus posse, uel non posse augeri, contingit duplicitate, primo ex parte formæ: secundo ex parte subiecti. Exempla clara sunt in litera. Et ex hac distinctione radicus posse, uel non posse augeri in communis, subintellige in speciali, quod gratia non posse, uel posse augeri contingit duplicitate, uel ex parte gratiae, uel ex parte subiecti. Et probatur primum membrum, scilicet ex parte gratiae, quantum ad negativam partem, quæ est prima conclusio (scilicet gratiam Christi ex parte gratiae, non posse augeri) quia sicut aliarum formarum, ita & gratiae Christi propriæ mensuræ secundum se est ex divina sapien-

Tertia S. Thomæ.

F 3 tia,

Q V A E S T . VII.

ta, ergo propria gratia mensura determinata est penes finem, ergo penes rationalis creature rationem ad Deum, ergo gratia Christi pertinet ad summam mensuram gratiae, ergo gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiae. Antecedens probatur auctoritate Scripturae. Prima consequentia probatur; quia mensura uniuicuque forma prefigitur in comparatione ad finem: quod declaratur exemplo in terra gratitudo. Secunda autem: quia finis gratiae est uinculum creaturæ rationalis ad Deum.

Tertia vero: quia nec intelligi potest maior ad Deum uino, quam personalis. ¶ Sicut hoc in loco lector, & perspicie primò, quod in praecedentibus libri Commentarij, cùm de charitate tractaret, scripsimus, non solum niasse nos, sed ab Auctore didicisse, scilicet gratia, ac p. hoc charitatem in creaturam habere secundum le terminum in summo, ita q. non sunt amplius augmentabiles. & uerba Auctoris in illo loco, quæ videtur fonere oppositum, non esse fallax aut corretæ seu retractata hic, sed sunt expoundeda, ut ibi expouimus: & sentiendum cum Auctore hoc in loco est, quod gratia habitualis Christi est uere in summo, ad quod potest gratia ex parte sui perdidi, & hoc iam in praecedentibus hijs libri plures habuimus.

¶ Ad claritatem tamen doctrinae praetensis intellige mensuram formam præsumere penes relationem ad finem, non sic quod mensura penes extrinsecum sit (quoniam mensura forma intrinseca est forma cuius est mensura) sed sic, quod cum omne agens agat propter finem, ac per hoc, id quod substantialiter est propter finem, oportet commensuratum esse fini: sicut quod secundum aliquam figuram est propter finem, oportet ut figuratum esse commensuratum illi fini: propterea cum graue sit propter esse deorsum, oportet graue ut sic commensuratum esse fini, ut scilicet infinitus deorsum commensuratur sola summa gratiae, & supremo summo sola summa leuitas: ita summa uinioni creaturæ rationalis ad Deum commensurari oportet solam summam gratiam.

¶ Sed est hic locus questionis, quo pacto finis gratiae habitualis (de qua est ferme) est uino personalis, cùm secundum antedicta, & in sequenti articulo exposito definita, uino personalis non sequatur, sed praecedat gratiam habitualem finis autem posterior sit generationis ordine, eo quod est propter finem.

¶ Ad hoc dicitur finis non dicitur tantum de fine consequendo, sed de fine praesertim, qui finalizat non ut sit, aut bene sit, sed quia est: sicut Deus, qui nec est nec conferuatur, aut quomodo liber augetur per creaturas, finis earum dicitur. Quocirca uino personalis finis est gratia habitualis, non affluendus per ea, sed quia ipsa emanat a bionione personali ordinata ad uinicionem personalem ut ad finem, quia est, sicut creatura fiunt a Deo proper Deum ut finem earum, quia est. Nec est hoc remotum ab ordine, quem in rebus generalibus videmus, quoniam in istis perspicimus, q. non solum an-

F teccedentes dispositiones, sed consequentia etiam accidentia ordinantur ad substantiam prius natura genitam, ut ad finem: cito namque disciplinabilis, quod consequitur ad formam huius, ordinatur ad hanc, ut ad finem. Stat ergo solida litera doctrina, tradens gratiam habitualem Christi esse in summo, quia conponit, & comensuratur summa uinioni vi fini.

¶ Secunda conclusio est, Gratia Christi non potest augeri ex parte subiecti. Probatur rōne: quia Christus ab initio fuit plene comprehensus, ac per hoc in termino. Et a simili: quia ne beatorū in patria gratia potest ob dictam rationem augeri. Et a dissimilatim hanc quām præcedens cōclusio manifestatur: quia pure viatorum gratia potest augeri & ex parte gratiae (quia nō pertinet ad summum secundum te) & ex parte subiecti: quia adhuc sunt in via, & non peruenierunt ad via terminum.

¶ Vbi nota, q. ideo ab his alia probatio in litera afferitur nullum pure viatorem attingere ad summum gratiae ex parte gratiae: quia consequitur se hęc duo, videlicet: summum gratia ex parte gratiae, & gratia virtutis uinicularis. nam gratia secundo se summa ad quicquid potest spectare, ad rationem gratiae se extendit: & si ad quidlibet perfectionis gratie se extendit, summa gratia est. Et quoniam virtutem constitut effe pleniusq. lib. 12. propriæ uinicularis in Patre, quem ipsa plementu. tenuit ab initio comprehendens, ideo ab aliis haesitatione, que afferendum est, nullam puram creaturam sine in paria ad summum gratiae ex parte gratiae pertingere.

¶ In responsive ad primum eiusdem 12. articuli considera perspicaciam responsive, non solum propositioni obiecta facientes, sed ex radice oppositum monstrantes: propositionem siquidem illam. Omne finito potest fieri additio, cum finitum & infinitum quantitatibus primo sit, distinguunt secundum posse dupliciter, quantum finium considerari, Mathematicæ, hoc est, abstractando a materia lenti, ut loquimur de linea, superficie, vel corpore absolute, vel Physice, hoc est, ut ad specificas nature rerum naturalium est determinatum, ut quantitas humana, vel coelestis. Primo modo vera est propositione illa: secundo autem falsa, ut patet de quantitate coeli. Et quia ratio, quare quantitatibus determinatis ad naturam talen repugnat additio, est forma naturalis (ut patet ex secundo de Anima) ideo litera radicem attingens subdit, quod multo magis ipsi formæ naturali quamvis finita repugnat additio: quoniam si forma naturalis efficit, ut quantitas, cui secundum se non repugnat additio, excludat additionem, multo magis effici, ut a ipsa excludat additionem. Quo sit, ut quia gratia eiudem est rationis, quod ad finitatem vel infinitatem conformis naturalib[us], cum sit illarum una, de quibus scriptum est, Omnia in numero, pondera & mensura dispositi: ideo gratia Christi & finita & exclusiva additionem simul est.

In

¶ In responseione ad secundum eiusdem i. articuli adverte, quod in litera gratia Christi relata ad proprium finem, excludit melius se: & tamen compatitur aliquid maius seu melius se, ideo manifeste litera ista docet gratiam Christi duplicitate posse considerari. Primo, secundum id quod in se est, hoc est secundum propriam intrinsecam entitatem, qua

augmentum. Et inde est, quod quantum totius coeli non potest fieri additio. Multo igitur magis in ipsis formis consideratur aliquis terminus, ultra quem non progressiuntur. Et propter hoc non oportet, quod gratia Christi possit fieri additio, quamvis sit finita secundum sui essentiam.

A D SECUNDVM dicendum, quod virtus diuina licet possit facere aliquid maius & melius, quam sit habitualis gratia Christi, non tamen posset facere, quod ordinaretur ad aliquid maius, quam sit unio personalis ad Filium unigenitum a Patre. Cui unioni sufficenter correspondet talis mensura gratiae, secundum definitionem diuina sapientiae.

A D TERTIVM dicendum, quod in sapientia & gratia aliquis potest proficere duplicitate, uno modo, secundum ipsos habitus sapientiae & gratiae augmentatos, & sic Christus in eis non proficerat: alio modo, secundum effectus, in quantum scilicet aliquis sapientiora & virtuotiora opera facit. Et sic Christus proficerat sapientia & gratia, sicut & aetate: quia secundum processum aetatis perfectiora opera faciebat, ut se verum hominem demonstraret, & in his quae sunt ad Deum, & in his quae sunt ad homines.

A RTICVLVS XIII.
Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad unionem.

A D TERTIVMDECIMVM sic proceditur. Videtur, quod

A effet falsum hoc, nam Christus vere proficerat ipsa aetate: quoniam secundum aetatis mensuram corporalis progressus est: constat enim Christum vere primo infans, deinde puerum, inde adolescentem, aque in virum tandem perfectum emersisse (sicut ceteros homines) sensim & per incrementa temporum, augere naturali virtute membra, rursumque viribus ministrante.

¶ Super Questiones
7 Articulum tertium-decimum.

Cap. 15. ante
medium, sec.
mo 7.

T Iulus clarus est. In corpore unica est confluens responsum quod, gratia unionis in Christo praedit gratiam habitualis, secundum ad gratiam unionis. ergo videtur, quod gratia habitualis non subsecutatur unionem.

¶ 2 Præterea. Dispositio praedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu: sed gratia habitualis videtur esse sicut quedam dispositio humanæ naturæ ad unionem personalem. ergo videtur, quod gratia habitualis non subsecutatur unionem, sed magis præcedat.

¶ 3 Præterea. Communio est prius proprio: sed gratia habitualis est communis Christo & alijs hominibus, gratia autem unionis est propria Christo. ergo prior est secundum intellectum gratia habitualis attingitur missio Spiritus sancti.

SED CONTRA est, quod dicitur Isa. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum: & postea sequitur, Dedi Spiritum meum super eum, quod quidem pertinet ad donum gratiae habitualis. Vnde relinquitur, quod susceptio naturæ humanæ in unitatem personæ præcedat gratiam habitualis in Christo.

prior altero, sed quo alter est ab altero. Missiones autem ad ea, que sunt extra Trinitatem respicientes, proprietatem etiam & posterioritatem naturæ in suis rationibus ac rebus admittunt. Secundo praesentis deitatis est prior splendor eius: sed unio est ipsa presencia, gratia habitualis, splendor eius. ergo Terio, Actio & gratia ad ipsam ordinans præsupponit hypostasim. ergo gratia habitualis præsupponit unionem. Antecedens probatur: quia actiones sunt supponitorum. Consequens vero: quia gratia unionis facit hypostasim in natura humana.

E Vbi caute perfice, quod aliud est dicere non præsupponit hypostasim: & aliud est dicere, non præsupponit hypostasim in natura humana. Gratia enim unionis præsupponit, non facit hypostasim verbi Dei, que sola in Christo hypostasis est: sed eadem gratia unionis non præsupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, dum facit per personam Filii Dei non solum persona divina, sed etiam persona humana, dum facit quod substat non solum in natura divina, sed etiam in natura humana. Et hoc est quod in litera dicitur, & super hoc ratio fundatur, intendens quod actio humana supponit hypostasim humanam &c.

¶ In responseione ad secundum eiusdem i. artic. habet quod gratia in Christo non habet rationem dispositionis respectu unionis, sed habet rationem naturalis proprietatis, sicut calor conqueens formam ignis. Et hoc bene nota.

¶ In responseione ad 3. occurrit reddenda ratio tot dictorum de gratia unionis. Dicatur enim de ipsa in hoc articulo in principio Tertia S. Thomæ.

F 4 corporis,